

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ
ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ****ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE IMPLEMENTATION
OF ELECTRONIC GOVERNMENT IN PUBLIC ADMINISTRATION**

Перегуда Н.І., здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

Актуальність статті полягає в тому, що Україна наразі стала на крок ближче до прийняття вирішальних рішень у процесі євроінтеграції. За даними Єврокомісії, досягнуто достатнього прогресу для початку формальних переговорів про вступ України до ЄС. Враховуючи дану обставину та триваючу адміністративну реформу, в рамках якої відбувається розвиток і вдосконалення концепції електронного урядування, реформування сфери публічного управління, темпи інформатизації різноманітних процесів та сервісів в державі, важливого значення набуває необхідність дослідження напрямків адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління. Метою статті є аналіз сучасного стану адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в Україні, визначення його завдань та факторів що позитивно впливатимуть на розширення сфери застосування інформаційних технологій у сфері публічного управління. Стаття розглядає питання адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в Україні. Досліджено базисні нормативно-правові акти, що закладено в основу впровадження електронного урядування у сферу публічного управління. Акцентовано увагу на нормативно-правові акти, які визначають мету, напрямки та концепцію електронного урядування для покращення взаємодії особи та держави. Наголошується на особливостях впровадження електронного урядування та його орієнтованість на вдосконалення процедури надання адміністративних послуг. Визначено фактори, що позитивно впливатимуть на розширення сфери застосування інформаційних технологій у сфері публічного управління. Зроблено висновок, що державна політика у сфері електронного урядування та адміністративно-правового регулювання її запровадження та реалізації знаходяться у процесі реформування та адаптації, з урахуванням воєнних реалій України та руху шляхом євроінтеграції. За результатами вироблення ефективного механізму адміністративно-правового регулювання електронного урядування зростає якість адміністративних послуг, буде досягнуто зниження рівня бюрократичного впливу та корупційної складової та знизиться час надання адміністративної послуги.

Ключові слова: електронне урядування, адміністративно-правове регулювання, публічна влада, адміністративні послуги, управлінські функції, інформаційні ресурси.

The relevance of the article is that Ukraine has now become one step closer to making decisive decisions in the process of European integration. According to the European Commission, sufficient progress has been made to begin formal negotiations on Ukraine's accession to the EU. Given this circumstance and the ongoing administrative reform, within the framework of which the concept of e-government is being developed and improved, the reform of the public administration sector, the pace of informatization of various processes and services in the state, the need to study the areas of administrative and legal regulation of the implementation of e-government in public administration becomes important. The purpose of the article is to analyze the current state of administrative and legal regulation of the implementation of e-government in Ukraine, to determine its tasks and factors that will positively affect the expansion of the scope of application of information technologies in the public administration sector. The article considers the issue of administrative and legal regulation of the implementation of electronic governance in Ukraine. The basic regulatory and legal acts, which are the basis for the introduction of electronic governance in the field of public administration, have been studied. Emphasis is placed on regulatory and legal acts that determine the purpose, directions and concept of electronic governance to improve interaction between the individual and the state. Emphasis is placed on the features of the implementation of electronic governance and its focus on improving the procedure for providing administrative services. The factors that will positively influence the expansion of the scope of application of information technologies in the field of public administration have been determined. It is concluded that the state policy in the field of e-government and the administrative and legal regulation of its introduction and implementation are in the process of reforming and adapting, taking into account the military realities of Ukraine and the movement towards European integration. As a result of developing an effective mechanism for administrative and legal regulation of e-government, the quality of administrative services will increase, the level of bureaucratic influence and corruption will be reduced, and the time for providing administrative services will decrease.

Key words: electronic governance, administrative and legal regulation, public authority, administrative services, management functions, information resources.

Актуальність теми. Україна наразі стала на крок ближче до прийняття вирішальних рішень у процесі євроінтеграції. За даними Єврокомісії, досягнуто достатнього прогресу для початку формальних переговорів про вступ України до ЄС. Враховуючи дану обставину та триваючу адміністративну реформу, в рамках якої відбувається розвиток і вдосконалення концепції електронного урядування, реформування сфери публічного управління, темпи інформатизації різноманітних процесів та сервісів в державі, важливого значення набуває необхідність дослідження напрямків адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління.

Дослідження окресленої проблематики має важливе практичне значення для реформування та адаптації чинного законодавства до викликів сьогодення, передусім у сфері публічного управління, що забезпечить високий рівень ефективності функціонування органів публічної влади в Україні, надання публічних послуг уповноваженими суб'єктами і є важливим аспектом для подальшого розвитку науки адміністративного права.

Стан дослідження. Проблематика адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління є об'єктом дослідження багатьох науковців. Науковці у галузі адміністративного та інформаційного права присвятили свої роботи цій тематиці, серед них праці: В. Авер'янова, І. Арістової, О. Баранова, Ю. Битяка, В. Білоуса, В. Галунька, М. Гуцалюка, О. Дніпрова, М. Ільницького, Р. Калюжного, П. Клімушина, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, О. Кузьменко, В. Курила, А. Новицького, В. Марченко, О. Рябенко, І. Сквірського, В. Цимбалюка, М. Швеця, та багатьох інших.

Метою статті є аналіз сучасного стану адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в Україні, визначення його завдань та факторів що позитивно впливатимуть на розширення сфери застосування інформаційних технологій у сфері публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Сучасні демократичні держави формують свою політику та здійснюють публічне

управління з урахуванням принципу людиноцентризму та концепції забезпечення реалізації потреб суспільства як демократичної складової. Головна мета реалізації цього принципу полягає у створенні та забезпеченні середовища в середині суспільства, яке забезпечить розвиток людини як індивіда, особистості, надасть їй можливість здійснювати саморозвиток та забезпечити охорону і захист своїх прав, свобод та інтересів. Основоположним аспектом реалізації людиноцентризму є створення комфортних і сприятливих умов в доступності та ефективній процедурі надання якісних публічних послуг, що можливо реалізувати саме завдяки електронному урядуванню.

Електронне урядування, виступаючи дієвим інструментарієм публічної влади в питаннях реалізації прав, свобод та інтересів членів суспільства, має забезпечити вільний і безперешкодний доступ до кожної особи до адміністративних послуг, будуватись та функціонувати спираючись на міцний базис – належне адміністративно-правове регулювання.

Адміністративно-правове регулювання є складним явищем, яке в сучасних умовах трансформаційних перетворень у суспільстві наповнюється новим змістом, а відтак, як наукова категорія, активно досліджується вченими юридичної науки і потребує постійного осмислення [1, с. 61].

Для того, щоб визначити сутність адміністративного-правового регулювання певного виду діяльності слід з'ясувати: 1) який характер має правовий, владний вплив на суспільні відносини; 2) у якій сфері здійснюється такий вплив; 3) що слід розуміти під адміністративно-правовими засобами; 4) з якою метою здійснюється певний вплив [2, с. 73].

Електронне урядування прямого доступу (використання нових інформаційно-комунікаційних технологій для здійснення адміністративної діяльності та електронної взаємодії між органами виконавчої влади, юридичними особами та громадянами) визначено країнами колишньої «вісімки» спільно з Європейською комісією одним з пріоритетних проєктів, що мають міжнародне значення і демонструють потенціал інформаційного суспільства [3, с. 15].

Обравши шлях євроінтеграційних процесів та реформ Україна поставила своїм основним пріоритетом дотримання прав та інтересів своїх громадян, гарантування їх дотримання та охорони. Це в свою чергу ставить перед керівництвом країни відповідні задачі по реформуванню державно-управлінських відносин та сфери адміністративних послуг. Питання, що потребують нагального рішення, і охоплюють сферу електронного урядування регулюються великою кількістю нормативно-правових актів, певну частину яких ми проаналізуємо.

Базою для формування та запровадження електронного урядування стало прийняття у 2003 році Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», нормами якого встановлено основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів [4].

Інформатизація публічної влади та сфери надання адміністративних послуг почали набирати активних обертів зі схваленням Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, яка була введена в дію Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р.

Стратегією було визначено, що загальносвітовою тенденцією є трансформація індустріального суспільства у постіндустріальне, що відбувається в умовах посилення глобалізаційних процесів, розширення сфери послуг і нематеріального виробництва у результаті науково-технічного прогресу, у тому числі масштабного, глибинного та динамічного проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності особи, суспільства, суб'єктів господарювання та держави. Рациональне врахування впливу комплексу таких та інших

різновекторних факторів, а також особливостей розвитку держави потребує розроблення скоординованих заходів щодо розвитку інформаційного суспільства та суспільства знань [5].

Формуючи базу адміністративно-правового регулювання та інформатизації суспільства, Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» у векторі безпеки передбачено Програму електронного урядування. Деталізуючи визначений пріоритет зафіксовано по напрямку дерегуляції та розвитку підприємництва запровадження надання послуг для громадян та бізнесу в електронному вигляді, по напрямку податкової реформи передбачено впровадження електронних сервісів для платників податків [6].

В 2017 році, Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням схвалює Концепцію розвитку електронного урядування в Україні, закріплюючи, що Електронне урядування - форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [7].

Забезпечуючи реалізацію Концепції, Кабінетом Міністрів України схвалюється Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки та затверджується план заходів з реалізації Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки. Перед цими нормативними актами було поставлено мету – врегулювати процес побудови в Україні спроможної сервісної та цифрової держави, яка забезпечує захист інтересів громадян на основі європейських стандартів та досвіду, відзначено, що реформування системи державного управління здійснюється з урахуванням Європейських стандартів належного адміністрування, розроблених Програмою підтримки вдосконалення врядування та менеджменту [8].

З урахуванням державної програми інформатизації держави, розвиток електронного урядування було визнано одним із першочергових пріоритетних кроків на шляху України до євроінтеграції та економічного зростання.

Електронне урядування має стати ефективною формою організації, в тому числі державного управління у сфері господарської діяльності, оскільки як відмічається у відповідній Концепції, саме інструменти е-урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що визнавалося однією з проблем при взаємодії фізичних та юридичних осіб з органами державної влади і місцевого самоврядування у сфері господарювання [9, с. 25].

Варто відзначити, що на сьогоднішній день, завдання держави у сфері побудови і забезпеченні належного функціонування електронного урядування, полягає не у формування принципів та основ а у запровадженні певної системи взаємодії уряду та суспільства, визначенні її форм, методів та механізму. Все це потребує адміністративно-правового регулювання та адміністративно-організаційного супроводу.

На це звертає увагу І.С. Куспьяк наголошуючи, що існує відмінність у поняттях «електронний уряд» та «електронне урядування». Електронний уряд розглядається як спосіб організації та розвитку політичної системи держави та її відкритості, новий підхід щодо взаємодії державних інститутів із суспільством з метою ефективнішої діяльності уряду, надання кращих публічних послуг. Електронне урядування – це концептуальний підхід навколо функцій уряду, процес співпраці влади з громадянами за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій задля збільшення можливостей для громадян [10, с. 12].

Інформаційно-комунікаційні технології широко вико-

ристовуються державними органами, але «електронний уряд» і «електронне урядування» передбачають набагато більше, ніж просте використання електронних, цифрових інструментів, а саме переосмислення механізмів урядування, його структур і процесів, зміну поведінки, взаємовідносин між учасниками процесів електронного урядування. Запроваджений належним чином електронний уряд дозволяє громадянам, підприємствам та організаціям вести необхідну комунікацію з урядом легше, швидше та з меншими витратами [11, с. 400].

Найголовніше завдання інституту електронного урядування полягає у здійсненні безпосереднього забезпечення розвитку громадянського суспільства шляхом зміни взаємовідносин між владою та населенням, основою яких мають стати: діалог та довіра; доступ до нових інформаційних технологій та спрощення адміністративних послуг для кожного громадянина; підконтрольність та підзвітність влади громадськості. Саме в такий спосіб реалізується електронна демократія – як форма організації суспільства, в якій громадяни та бізнес беруть участь у безпосередньому процесі державного управління, а також в органах місцевого самоврядування через інформаційні та комунікаційні технології [10, с. 10].

Від імені держави, Міністерство цифрової трансформації України наразі являється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує провадження державної політики у сфері електронного урядування. Саме Мінцифри здійснює розбудову та забезпечує функціонування запровадженої програми «держава у смартфоні».

Реалізація запровадженої програми має забезпечити пряму взаємодію громадськості з державною владою, в особі її органів, та надати можливість здійснювати прямий вплив на процедуру формування і прийняття управлінських рішень, тим самим реалізуючи принцип гласності та прозорості функціонування публічної влади. З огляду на це, публічна влада, розвиваючи та вдосконалюючи електронне урядування, має забезпечити дотримання певних факторів, що позитивно впливатиме на розширення сфери застосування інформаційних технологій та кола суб'єктів, які матимуть бажання та можливість вступити у взаємодію з владою через інформаційний ресурс.

До таких факторів можна віднести:

- людиноцентризм та перевага інтересів користувача;
- доступність інформаційних ресурсів;
- максимально комфортна для користувача систематизації ресурсів;

– пряма взаємодія громадськості з державною владою на засадах партнерства.

Проте під час застосування можливостей електронного урядування не завжди вдасться дотримуватись повної взаємодії суб'єктів, що може призвести до появи певних конфліктних ситуацій між користувачем та органом державної влади. Врегулювання таких конфліктів вбачається можливим завдяки запровадженню ефективних механізмів їх вирішення та захисту інтересів учасників. Запровадження таких механізмів відбувається шляхом адміністративно-правового регулювання і вдосконалення змісту адміністративних процедур.

Зміни в законодавстві та нормативних актах можуть сприяти вирішенню конфліктів та удосконаленню регулювання у сфері публічних електронних послуг. Вирішення конфліктів у сфері публічних електронних послуг є важливим завданням для забезпечення якості та доступності державного обслуговування. Ефективні механізми врегулювання допомагають захищати права користувачів та забезпечувати стабільність у цій галузі. Цифрова трансформація впливає на багато аспектів сучасного суспільства, включаючи адміністративно-правове регулювання. Для того щоб відповідати новим викликам і можливостям, пов'язаним із цифровою економікою та суспільством, законодавство та адміністративно-правова система зазнають значних змін та адаптації [12, с. 6].

Висновки. За результатами проведеного дослідження доходимо переконання, що метою адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління виступає впорядкування, систематизація, та правова охорона суспільних відносин у сфері формування та інтеграції інформаційних технологій, систем і баз даних в процесі функціонування дієвих механізмів реалізації конституційних прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб, що відбувається в ході взаємодії з органами державної влади і місцевого самоврядування.

Тож можна стверджувати, що державна політика у сфері електронного урядування та адміністративно-правове регулювання її запровадження та реалізації знаходяться у процесі реформування та адаптації, з урахуванням воєнних реалій України та руху шляхом свроінтеграції. За результатами вироблення ефективного механізму адміністративно-правового регулювання електронного урядування зростає якість адміністративних послуг, буде досягнуто зниження рівня бюрократичного впливу та корупційної складової та знизиться час надання адміністративного послуги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городецька І. А. Сутність адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. *Форум права*. 2016. № 1. С. 60-66. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_12.pdf.
2. Тюря Ю. І. Визначення поняття адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 3. С. 72-77. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/3_2022/14.pdf
3. Соснін О. Створимо електронну Україну разом. *Юридичний вісник України*. 2019. № 24-25 (1249–1250). С. 14-15.
4. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
5. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246420577>
6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020». Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#top>
7. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>
8. Деякі питання реформування державного управління України. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#top>
9. Бевз С. Адміністративно-правове регулювання електронного урядування у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 3(19). С. 23-28.
10. Куспьяк І. С. Електронне урядування як інструмент формування прозорої та відкритої політичної влади : автореф. дис.... канд. політ. наук : спец. 23.00.02. Одеса. 2012. 17 с.
11. Аністратенко Ю. І., Бодунова О. М., Грицюк І. В. Адміністративно-правові засади регулювання електронного урядування: світовий досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 400–404.
12. Мельничук Н.Ю. Адміністративно-правове регулювання публічних електронних послуг в контексті цифрової трансформації. *Академічні візії*. 2023. № 21. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/683/613>